2 Ιουνίου 2023

Κατεχόμενα: Μετέτρεψαν σε νεκροτομείο τη βυζαντινή εκκλησία του Σωτήρος στο χωριό Χρυσηλιού

/ Γενικά Θέματα / Εκκλησία

Κατεχόμενα: Ξεριζωμός, βεβήλωση, αλλοίωση της ιστορίας και του Ορθ΄΄οδοξου Χριστιανικού στοιχείου. Οι ματωμένες Εκκλησίες του βόρειου τμήματος της Κύπρου βρίσκονται στο έλεος των ιερόσυλων.

Τα περιστατικά που έρχονται μέρα με τη μέρα, χρόνο με το χρόνο στο φως της δημοσιότητας για τη βεβήλωση των εκκλησιών προκαλούν ανάμεικτα συναισθήματα θλίψης και οργής.

Το ίδιο συνέβη και με άλλη μια εκκλησιά στα Κατεχόμενα. Την Εκκλησία του Σωτήρος στο χωριό Χρυσηλιού, ένα χωριό η ιστορία του οποίου χάνεται στο βάθος των αιώνων. Ο ναός μετατράπηκε σε νεκροτομείο. Φέρετρα πεταμένα διάσπαρτα, στο ναό. Ανάμεσά τους και ένα λευκό ενός μικρού παιδιού. Στη μέση μια τσιμεντένια κατασκευή όπου τοποθετούνταν οι νεκροί πριν τοποθετηθούν στο φέρετρο. Εμφανής είναι και η τοποθέτηση υδρορροής για να απομακρύνονται τα ύδατα καθαρισμού των νεκρών.

Το θέμα έφερε στο φως μια Κύπρια, η **Μάρω Δημητριάδου**, η οποία ταξίδεψε στα Κατεχόμενα και περιηγήθηκε στα χωριά που άλλαξαν χέρια αλλά και όνομα:

«…Όλες οι τοιχογραφίες έχουν καταστραφεί ενώ ο εσωτερικός και εξωτερικός χώρος της εκκλησίας έχει υποστεί τεράστιες φθορές.

Στο χωριό εδώσαν το όνομα Yuvacik, που μπορεί να μεταφραστεί ως φωλιά.

Ψάχνω τα αρχαία ελαιόδενδρα που ήταν πάνω από 800 χρονών και βρήκα ελάχιστα.

Κόπηκαν για καυσόξυλα και προκάλεσαν μια τεράστια οικολογική καταστροφή.

Ξέρω ότι δεν μπορείς να ζείς μόνο με ελπίδα.

Αλλά χωρίς ελπίδα δεν αξίζει να ζείς!», αναφέρει χαρακτηριστικά.

Οι φωτογραφίες από την σχετική ομάδα που έχει δημιουργήσει στο facebook είναι αποκαλυπτικές.

Η Χρυσηλιού είναι συνοικία του Δήμου Μόρφου. Μετά την τουρκική εισβολή του 1974, η διοικητική έκταση της συνοικίας και γενικότερα του **Δήμου Μόρφου** δεν ελέγχεται από την **Κυπριακή Δημοκρατία.** Τα εδάφη αυτά ανήκουν εκ του νόμου (de jure) στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Τοποθεσία

Στα δυτικά συνορεύει με τον **Άγιο Γεώργιο**, στα νότια με την **Αγία Παρασκευή,** στα νοτιοανατολικά με το Αργάκι, στα ανατολικά με την Κυρά και στα βόρεια με το Καλό Χωριό Καπούτη.

Πληθυσμός

Η **Χρυσηλιού** εμφανίζεται στις απογραφές πληθυσμού έως και το 1960. Στην απογραφή του 1973 δεν απογράφεται ξεχωριστά αλλά ως μέρος του **Δήμου Μόρφου.**

Μέχρι το 1974, η Χρυσηλιού κατοικείτο μόνο από Ελληνοκύπριους. Μετά την κατάληψη της συνοικίας από τα τουρκικά στρατεύματα τον Αύγουστο του 1974, οι κάτοικοι της διέφυγαν στο νότιο μέρος της **Κύπρου.** Στη Χρυσηλιού εγκαταστάθηκαν Τουρκοκύπριοι πρόσφυγες, κυρίως από τα **Κάτω Πολεμίδια.**

Μικρό αμιγές ελληνικό χωριό περί τα 3 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της **κωμόπολης Μόρφου** στα διοικητικά όρια της οποίας περιλαμβάνεται. Βρίσκεται στην κατεχόμενη από το 1974 από τα τουρκικά στρατεύματα εισβολής περιοχή της Κύπρου.

Το χωριό είναι κτισμένο σε μέσο υψόμετρο 60 μέτρων.

Οι κάτοικοι ασχολούνταν με την καλλιέργεια εσπεριδοειδών και με την κτηνοτροφία. Το 1973 εκτρέφονταν από 19 κτηνοτρόφους 410 πρόβατα, 35 κατσίκες και 353 πουλερικά.

Το χωριό γνώρισε πληθυσμιακές αυξομειώσεις. Το 1881 οι κάτοικοί του ήσαν 92 που μειώθηκαν στους 81 το 1891, στους 74 το 1901, αυξήθηκαν στους 75 το 1911, μειώθηκαν στους 40 το 1921, στους 31 το 1931 αλλά αυξήθηκαν στους 52 το 1946 και στους 60 το 1960.

Το χωριό υφίστατο κατά τα **Μεσαιωνικά χρόνια** και απαντάται σημειωμένο σε παλαιούς χάρτες ως Crusulin. Δεν είναι γνωστό σε ποιά οικογένεια ευγενών ανήκε κατά την περίοδο της φραγκοκρατίας. Πιθανότατα είτε στην **οικογένεια των ντε Μόρφου,** που κατείχαν τη γειτονική Μόρφου, είτε στην οικογένεια των ντε Νόρες που είχαν φέουδο στην περιοχή, απ’ όπου και η ονομασία Τενούριν κοντινού μεσαιωνικού οικισμού (φέουδο γνωστό ως csal Zenuri ή Tenari, από το επίθετο de

Nores).

Το χωριό φαίνεται να είχε ιδρυθεί ακόμη πιο πριν, κατά την περίοδο των Βυζαντινών χρόνων, αν κρίνουμε από την ονομασία του, προερχόμενη πιθανώτατα από το οικογενειακό επίθετο κάποιου **Βυζαντινού ιδιοκτήτη της περιοχής.** Το όνομα Χρυσήλιος (ή και Χρυσουλιός), είναι βυζαντινό κι απ' εδώ φαίνεται ότι πήρε και το χωριό την ονομασία του (κι όχι από λέξεις χρυσός ήλιος όπως μερικοί υποθέτουν). Μάλιστα ο **Σίμος Μενάρδος** (Τοπωνυμικόν της Κύπρου) προχωρεί να υποθέσει ότι ο άγνωστος ιδιοκτήτης της Χρυσήλιος ή Χρυσουλιός ήτο πιθανώτατα ιδρυτής του ναΐσκου του Σωτήρος, όστις κοινώς ονομάζεται **Αγιά Σωτήρα.**

Η αναφερόμενη εκκλησία του **Σωτήρος στην Χρυσηλιού** είναι μικρή μεσαιωνική

εκκλησία κτισμένη με πελεκητές πέτρες.

Μετά την τουρκική εισβολή και κατοχή του 1974, και στην προσπάθειά τους να εξαφανίσουν κάθε ελληνικό τοπωνύμιο από το κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου, οι Τούρκοι μετονόμασαν την Χρυσηλιού σε Yuvacik, που μπορεί να μεταφραστεί ως φωλιά.

Ο αρχαιολογικός χώρος Χρυσηλιού

Ο αρχαιολογικός αυτός προϊστορικός χώρος, που ερευνήθηκε κατά τα χρόνια του Β’ Παγκοσμίου πολέμου, βρίσκεται όχι μακριά από τον σημαντικό αρχαιολογικό χώρο της Τούμπας του Σκούρου και κοντά σε τοποθεσία όπου το 1960 ανεσκάφη

μικρό ιερό αφιερωμένο στην Αφροδίτη. Εξ άλλου, στην ίδια περίπου περιοχή της Μόρφου, είχε εντοπιστεί εκτεταμένη νεκρόπολη.

Όλα τα πιο πάνω αρχαιολογικά κατάλοιπα ανήκουν σε διαφορετικές εποχές και αποδεικνύουν μια μακρά συνέχιση κατοίκησης στην πεδιάδα της Μόρφου (βλέπε λεπτομέρειες στο λήμμα Μόρφου). Η νεκρόπολη, στην τοποθεσία «Αμπέλια», χρονολογήθηκε από τους Γεωμετρικούς έως του Ελληνιστικούς χρόνους. Στα Ελληνιστικά χρόνια χρονολογήθηκε και το αγροτικό ιερό της Αφροδίτης. Ο αρχαιολογικός χώρος της Τούμπας του Σκούρου, που ανεσκάφη μεταξύ του 1971 και τουα 1973, είναι κατά πολύ αρχαιότερος και αποτελεί τα κατάλοιπα τμήματος μιας από τις πιο σημαντικές αρχαίες κυπριακές πόλεις της ‘Υστερης εποχής του Χαλκού (1650 – 1050 π.Χ.). Κατά πολύ αρχαιότερος είναι ο αρχαιολογικός χώρος στη **Χρησηλιού,** που χρονολογείται στη Χαλκολιθική ΙΙ περίοδο (2900 – 2500 π.Χ.) και στην πρώτη φάση της Πρώιμης εποχής του Χαλκού (2500 – 2075 π.Χ.).

Τα αντικείμενα τα οποία έχουν βρεθεί στη Χρυσηλιού την εντάσσουν στο γενικότερο πλαίσιο του λεγόμενου «πολιτισμού της Φιλιάς» (ή της «φάσης της Φιλιάς») και τη συνδέουν με τους σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους της δυτικής πεδιάδας της Κύπρου και ιδίως τους χώρους κατά μήκος της κοιλάδας του ποταμού Οβγού (Χρυσηλιού, Κυρά, Φιλιά, Δένεια, Μόρφου). Κύριο χαρακτηριστικό της «φάσης της Φιλιάς» είναι η κεραμεική με ερυθρά και μελανά στιλπνά αγγεία, με λευκά ερυθροβαφή αγγεία και με αγγεία με μελανό επίχρισμα και «κτενιστή» διακόσμηση. Τα τελευταία παρουσιάζουν ομοιότητες με κεραμική της νοτιοδυτικής Μικράς Ασίας. Γι’ αυτό προβλήθηκε και η θεωρία ότι πιθανό μια καταστροφή που έφερε το τέλος της Πρώιμης εποχής του Χαλκού στη Μικρά Ασία,

οδήγησε Μικρασιάτες πρόσφυγες να έλθουν στην Κύπρο και να εγκατασταθούν σε συνοικισμούς κατά μήκος της κοιλάδας του ποταμού Οβγού, περιλαμβανομένης της Χρυσηλιού.

ope.gr